

V. KIRIN, *Pogled na staru katedralu*

slika *Theatrum mundi* i objavljuje svoj program u središtu kojega je integralno slikarstvo kao materijalizacija umjetnosti *Novoga Eona*. U spomen avangardama XX. st. nastaje ciklus slika *Mundus subterraneus* (1988–89); u ciklusu *Loža crne optike* (1989–90) K. plošne dekorativne stereotipe masovne kulture interpretira na način nove geometrije; u ciklusu *Therapia* (1991–92) uvodi dvodimenzionalne figure i elemente rebusa. U najnovijim ciklusima (*Čuvajte se imitacija!*) vraća se apstraktnoj strukturi simboličnoga jezika. Samostalno izlagao u Čakovcu (1976, 1985), Zagrebu (1976, 1979, 1980, 1983, 1984, 1985, 1986, 1988, 1989, 1990, 1992, 1993, 1994), Beogradu (1987, 1990), Rijeci (1989, 1993), Mariboru (1990), Celju (1990), Ljubljani (1991), Ghentu (1991), Rheimsu (1991), Marseilleu (1991). Sudjelovao na XLV. bijenalu u Veneciji (1993). Od 1982. objavljuje kritičke i teorijske tekstove i vlastite programe u časopisima »Dometi«, »Quorum«, »Život umjetnosti« i dr.

BIBL.: *Illuminatori novog ciklusa*, Zagreb 1988; *Vodič kroz subterraneus*, Zagreb 1992.

LIT.: A. Maracčić, *Trokut-vulva-vulkan*, Pitanja, 1982, 10–12. — F. Vikić, *Theatrum mundi* Željka Kipkea, ŽU, 1987, 41–42. — J. Denegri, *Kabinet molitvenih strojeva* (katalog), Beograd 1987. — V. Smith, *Metaphysical Visions of Middle Europe* (katalog), New York 1989. — M. Stilić, *Rekombinacija metoda*, Oko, 1989, 444. — J. Denegri, *Željko Kipke* (katalog), Beograd 1990. — M. Lučić i B. Valušek, *Željko Kipke, Mundus subterraneus* (katalog), Rijeka, Zagreb 1990. — J. Denegri, *Željko Kipke*, Zagreb 1991. — F. van de Veire, *Željko Kipke – caretaker of the underworld, Artefactum* (Antwerpen), 1991, 37. — Bijelić, Deković, Kipke, *Hrvatska, XLV. Biennale di Venezia* (katalog), Zagreb 1993. Ž. Kć.

KIRIN, Josip, slikar (Rijeka, 1781 – 28. XII. 1849). Prema Kukuljevićevim podacima, izradio je sliku Sv. Magdalene za stolnu crkvu u Rijeci, *Polaganje u grob* za crkvicu na Kalvariji iznad Rijeke, a restaurirao je sliku Sv. Dismusa u župnoj crkvi na Trsatu (1824). Djela mu nisu sačuvana.

KIRIN, Vladimir, grafičar i slikar (Zagreb, 31. V. 1894 – 5. X. 1963). Srednju graditeljsku školu polazi u Zagrebu, Umjetničku akademiju u Beču (F. Schmutzer); 1919. usavršava se u Londonu u grafici, radi u studiju Langham, crtač je u revijama »The Studio« i »The Architectural Review«, surađuje u grafičkim časopisima (»Colours« i dr.). God. 1921. izdao prvu mapu *Litografije* (motivi iz Londona, Pariza i Italije). Radi monotipije iz Nizozemske, bakropise iz Londona, 1923. objavljuje 4 mape litografija

pov. i arhit. spomenika: *Split, Šibenik, Hvar i Trogir*, te mapu *Hrvatsko primorje*; 1925. radi mapu grafika *Stari Zagreb*, nakon toga dvije mape crteža *Iz starog Zagreba* i *Iz češkog baroka*. Slika u ulju pejzaže iz okolice Samobora, vedute staroga Zagreba, Pariza i dalm. gradova te portrete (V. Becić). Bavio se ilustracijom i opremom knjiga: nekoliko izdanja *Priča iz davnine* I. Brlić-Mažuranić, Andersenove *Priče*, *Seljačka buna* A. Šenoe, *Iz galantnog stoljeća* J. Matasovića, *Starohrvatska umjetnost* J. Strzygowskoga te brojne dječje slikovnice i knjige za omladinu. Tehnički urednik »Hrvatske revije«, »Savremenika«, »Grafičke revije« i »Hrvatskog kola«. Kao ravnatelj tiskare »Narodnih novina« i grafički stručnjak izradio je nacrt novoga, estetskijega tipa slova, unaprijedivši grafičku opremu knjiga u Hrvatskoj. Izlagao u Zagrebu (1921. i 1938–39), Zürichu (1926), St. Gallenu (1926), Lavovu (1927), Firenci (1927), Barceloni (1928), Londonu (1930). Samostalno izlagao u Samoboru 1956.

LIT.: A. Jiroušek, Vladimir Kirin, Vijenac, 1923. — V. Lunaček, V. Kirin, Hrvatske priče u engleskom divot-izdanju, Obzor, 1924, 297. — Isti, Stari Zagreb, Uz bakrotisak Kirinovih risarija, ibid., 1925, 344. — M. Čurčin, Stari Zagreb, u mapi Nova Evropa, 1925, 11. — B. Gagro, Hrvatska grafika u prvoj polovini XX. stoljeća, u katalogu: Jugoslovenska grafika 1900–1950, Beograd 1978. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987, str. 324–326. R.

KIRINČIĆ, Anton, slikar (Pula, 2. IX. 1912 – Zagreb, 27. II. 1981). Završio studij na Akademiji u Zagrebu 1935 (V. Becić). S K. Hegedušićem slikao freske u Mariji Bistrici 1944. Predavao u Rijeci (Sušak) i na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Slika portrete, mrtve prirode i realističke krajolike iz Zagreba i s otoka Krka (*Ciganče*, *Zaljev Žurkovo*). U novijemu razdoblju kolorit se rasvjetljava, na slikama i akvarelima prevladava lirsko i impresionističko osražje (*Klimno*, *Dobrinj*). Samostalno izlagao u Zagrebu (1956, 1969), Rijeci (1962) i Krku (1964, 1967). Bavio se drvorezom i primijenjenom grafikom.

Ž. Sa.

KIRINGRAD, gradište SZ od Bovića u Baniji. Brijeg usred močvarnoga terena bio je opasan s više stepeničasto usječenih obrambenih prstenova. Arh. ostaci dokazuju kontinuitet života od neolitika preko ranoslav. doba do sred. XVI. st., kada je na vrhu stajao samo čardak krajiške straže.

KISS, György, madž. kipar (Szászvár, 17. VIII. 1852 – Budimpešta, 19. I. 1919). Studirao od 1875. na Münchenskoj Akademiji. Realistički modelirao arhitektonsku plastiku (budimpeštanski parlament, katedrale u Peču i Ostrogonu), kompozicije, portrete i žanr-prizore. Autor je spomenika Luki Ibršimoviću u Požegi.

KISTANJE, trgovište na cesti Knin–Zadar. Spominje se u srednjem vijeku kao naselje u županiji Luka. U selu Ivoševcima kraj Kistanja ruševine rim. logora → *Burnum*. U nedalekom Čučevu otkopani su ostaci kasnosrednjovj. krkvice, a J od Kistanja, uz rijeku Krku, nalazi se pravosl. manastir → *Krka*.

KIŠ, Dragutin, pejzažni arhitekt (Našice, 18. X. 1924). Diplomirao na Šumarskome fakultetu u Zagrebu (1955). Vodio Centar za pejzažnu arhitekturu Urbanističkoga instituta Hrvatske (1956–87). Izradio je mnogobrojne programe i projekte za uređenje javnih zelenih površina i prirodnog okoliša, od kojih se ističu: oblikovanje pejzaža uz urbanistički plan Conakryja (1962), uređenje okoliša vile »Zagorje« (danas Predsjednički dvori, 1962–64), i memorijalni kompleks Jasenovac (1965), park uz Oršićev dvorac i spomenik Seljačkoj buni u Stubici (1973), tipologija hrvatskih krajolika uz Prostorni plan Hrvatske (1987), obnova povijesnih perivoja (Ivanić-Grad, Našice, Križ, 1994). — Slika akvarele na tragu impresionizma, lirski prozračne s mekim prijelazima (vedute Zagreba, Pariza, ciklusi *Orhideja* i *Marina*). — Samostalno izlagao u Zagrebu (1953, 1981).

BIBL.: *Plantes et plantations urbaines en Afrique Occidentale*, Conakry – Zagreb, 1963; *Zaštita prirodne sredine čovjeka i pejzaža*, Arhitektura, 1971, 111–112; *Pejzaž u aktualnim pitanjima prostornog planiranja i perspektivi razvoja jadranskog područja*, ČIP, 1971, 10; *Spomenički kompleks Jasenovac – pejzažno uređenje*, Hortikultura, 1972, 2; *Stanje i problemi okolice u Zagrebu*, ČIP, 1973, 5; *Zaštita čovjekove okoline u sklopu urbanističkog plana Poreča*, Arhitektura, 1974, 151; *Pejzaži, parkovi i ostale zelene površine u novoj spoznaji vrijednosti regionalnog i urbanističkog planiranja*, Bulletin JAZU, 1978, 45–46. Z. Kol. i R.

KIVEROV, Đorđe, arhitekt (Varšava, 1897 – ?). Arhitekturu diplomirao na Tehničkome fakultetu u Zagrebu. God. 1930–39. radi u Zagrebu s arhitektima J. Korkom i Đ. Krekićem, s kojima projektira i izvodi veći broj zgrada: burze rada u Osijeku, Slavonskome Brodu, Karlovcu i Zagrebu (Ul. kralja Zvonimira 15, 1936), Radnički dom na Trgu kralja Petra

Krešimira u Zagrebu (1937), te više stambenih zgrada. U suradnji s uspjehom sudjeluje na mnogim natječajima.

T. Pl.

KLAJČ, Nada, povjesničarka (Zagreb, 21. VII. 1920 – 2. VIII. 1988). Filozofski fakultet završila u Zagrebu, gdje je djelovala kao red. profesor hrv. povijesti srednjega vijeka. U povijest umjetnosti uključila se suprotstavljanjem tezi (A. Horvat) da su praški Parleri izradili gotički južni portal crkve Sv. Marka u Zagrebu poč. XV. st. Analizirajući pov. izvore, portal cijeni radom njem. Parlera treće četvrtine XIV. st.

BIBL.: *Johannes lapeida parlerius ecclesie sancti Marci*, Peristil, 1979, 22.

R.

KLAJČ, Smiljan, pejzažni arhitekt (Zagreb, 11. IX. 1912 – 6. V. 1989). Diplomirao u Zagrebu (1936) te na Visokoj školi za pejzažnu i vrtu arhitekturu u Berlinu 1940. Ravnatelj je gradskih parkova u Zagrebu (1940–46), Sarajevu (1946–50) a od 1950. voditelj odsjeka za vrtu arhitekturu Urbanističkoga zavoda u Sarajevu. U svojim projektima oblikuje prostore i volumene služeći se autohtonom biljnim materijalom, kreirajući parkovne površine osebujna sklada. Uređuje parkove uz Ali-pašinu džamiju, u Ul. Đure Đakovića, pokraj zgrade Narodne skupštine i Izvršnoga vijeća te Park cara Dušana i Veliki park u Sarajevu. Izradio je više od 150 projekata i studija za perivoje, nasade, igrališta i rekreativne centre, od kojih su važniji oni za regulaciju pejzaža Ilidža–Vrelo Bosne (1957), rekreativnoga područja Trebevića (1965), naselja Grbavice i Parka velikana u Sarajevu, za uređenje kazališnoga trga i gradskoga parka u Mostaru, kazališnoga trga u Splitu, dječjega igrališta na Trešnjevci i perivoja na Pantovčaku u Zagrebu. Sudjelovao je na natječaju za obnovu parka Maksimira u Zagrebu (I. nagrada, 1952).

J. M. M.

KLAJČ, Šimo, kipar (Stari Perkovci kraj Đakova, 26. X. 1929). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1960. Radi komornu i monumentalnu skulpturu u različitim materijalima, pročišćenih i simboličnih oblika (*Majčin zagrljaj*, 1965; *Zreli plodovi*, 1969; *Čežnja*, 1970). Autor je spomen-obilježja II. svj. r. u Zagrebu, Splitu, Bjelovaru, Zrenjaninu, Samoboru, Petrinji i Crikvenici. Samostalno je izlagao u Zagrebu (1963, 1974, 1980, 1985, 1988, 1990), Đakovu (1969), Lenjingradu (1972), Samoboru (1975) i Opatiji (1977). Bavi se crtežom i medaljerstvom.

LIT.: *J. Baldani*, Šimo Klajč, Zagreb 1974.

Ž. Sa.

KLANJEC, naselje u Zagorju blizu Sutle. Župna crkva Sv. Marije s dvjema bočnim kapelama smještena je uz trokrilni franjevački samostan, koji su u XVII. st. osnovali ban Sigismund i Nikola Erdődy (njihov je grb nad ulazom u samostan). U crkvi su i intarzirane klupe iz 1774, barokni oltari, posude, ormar, slike i biblioteka sa starim knjigama. U kripti crkve je kositreni sarkofag E. Erdődyja koji počiva na orlovima i rogatim ležecim jelenima, jedinstven spomenik iz baroknoga doba. Na trgu spomenik A. Mihanoviću, pjesniku hrvatske himne, djelo je R. Frangeša. U Klanjcu djeluje Galerija Antuna Augustinčića. Nedaleko od naselja podignuo je Toma Erdődy *Nove Dvore* (1603).

LIT.: *A. Horvat*, Pregled spomenika kulture s područja općine Klanjec, Kaj, 1979, 3. – *Ista*, O metalnim sarkofagima u Klanjcu, Peristil, 1982, 25 – *D. Baričević*, Nekoliko značajnih kiparskih djela 18. stoljeća u Klanjcu, Anali Galerije Antuna Augustinčića, 1982, 2. A. Ht.

KLAPČIĆ, Radan, dubrovački graditelj (XV. st.). Zidao je 1444. ljetnikovac dubrovačkoga nadbiskupa, 1448. kuću Šišku Đurđeviću, 1449. ljetni-

Đ. KIVEROV, J. KORKA i Đ. KREKIĆ, Radnički dom u Zagrebu

KLANJEC, Galerija Antuna Augustinčića

kovac Nikoli Kabužiću. God. 1452. srušio je staru crkvu Domino (Svih svetih) i sazidao novu, trobrodnu, s križnim svodovima.

LIT.: *C. Fisković*, Naši graditelji i kipari XV i XVI st. u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 55–56, 78, 94.

KLARICA, Josip, fotograf (Beograd, 18. VI. 1946). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1966. Diplomirao na Filmskoj akademiji u Pragu 1974, gdje se potom i usavršavao 1975–77. Starim fotografskim tehnikama (camera obscura) snima portrete, pejzaže i mrtve prirode magičnih i nadrealnih ugođaja (*Vojvođanski salaš*, *Klanje svinja*, *Sajam*, *Mrtva priroda*). Samostalno izlagao u Zagrebu, Dubrovniku, Varaždinu, te Beogradu i Londonu.

LIT.: *M. Peić*, Josip Klarica (katalog), Beograd 1979. – *A. Fárová*, Opsesija žrtvom fotografa Josipa Klarice (katalog), Zagreb 1980. – *D. Matičević*, Josip Klarica (katalog), Zagreb 1991.

Ž. Sa.

KLARIĆ, Mate, arheolog i povjesničar (Skradin, 29. IX. 1885 – Zagreb, 23. VII. 1961). God. 1929–32. upravitelj Muzeja starohrvatskih spomenika u Kninu. Iskapao u Kuli Atlagića, Korlatu, Šopotu kraj Benkovca (zadužbina hrv. kneza Branimira iz 879. s natpisom na kojemu se prvi put spominje hrv. ime i ime kneza Branimira), Bilicama (starokršć. crkvice iz VI. st.) i dr.

BIBL.: *Važan neopaženi natpis iz hrvatske prošlosti na nadvratniku crkve Bl. Gospe u Tuklji*, VJHAD, 1928–29; *Obrovac sredovječnih isprava (od X–XIV vijeka)*, ibid., 1935; *Pitanje darovnice hrvatskog bana Stjepana iz 1042. god. i njezina sudbina*, Dalmatinski Hrvat, 1937, 1–2.

F. Bk.

KLASICIZAM, stil u arhitekturi i lik. umjetnostima Europe koji traje otprilike od 1760. do 1830. Ideal mu je umjetnost klas. Grčke i Rima, a glavno načelo mirnoća i strogoća oblika i jednostavnost. Nastao je kao reakcija na dinamičnost baroka i osobito rokoka, kao izdanak racionalizma i posljedak tada novih otkrića ant. umj. spomenika (Pompeji). Nosioci ideje klasicizma bili su u prvom redu arheolozi i povjesničari umjetnosti J. J. Winckelmann (»Misli o povodu za grčkim djelima u slikarstvu i kiparstvu«, 1755) i A. Cl. Ph. Caylus (»Zbirka egipatskih, etrušćanskih, grčkih, rimskih i galskih starina«), pa se umjetnost klasicizma ne veže na djela ant. umjetnosti neposredno, već preko estetičkih zasada. Traženje ant. ideala jasnoće, strogosti raščlanjivanja i monumentalnosti očituje se u arhitekturi primjenom točnih mjera za pojedine arhit. dijelove i njihove međusobne odnose, te upotrebom stupova, profilacije i ant. ornamenata. Slikarstvo karakteriziraju ant. teme, precizan crtež, plastičnost likova, jasna kompozicija i suzdržane boje, a skulpturu mirnoća stava, jednostavnost obrisa i modelacije. U vrtnoj arhitekturi prirodni, pejzažni (engleski) park postaje dominantan u čitavoj Europi. Prolazeći kroz etape svojega razvitka, u kojemu su često pomodno dominirali rim. i etrušćanski, grč. i renesansni motivi, k. se u početku isprepliće s barokom, dok se na kraju razdoblja stapa s romantizmom.